

Persbericht

van het EU-drugsagentschap in Lissabon

EUROPEES DRUGSRAPPORT 2017 HIGHLIGHTS

Het EMCDDA wijst op toenemende dreigingen van nieuwe en bekende drugs

(6.6.2017, LISSABON **EMBARGO 12:45 MET/11:45 tijdzone Lissabon**) Een toename van het aantal sterfgevallen door een overdosis, de aanhoudende beschikbaarheid van nieuwe psychoactieve stoffen en de toenemende bedreiging voor de volksgezondheid door zeer krachtige synthetische opioïden zijn enkele van de thema's waarop het **Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving (EMCDDA)** wijst tijdens de presentatie van zijn **Europees Drugsrapport 2017: Trends en ontwikkelingen in Brussel**.⁽¹⁾ In het jaarlijkse overzicht gaat het agentschap ook in op de volgende onderwerpen: signalen van een toename van de beschikbaarheid van cocaïne; ontwikkelingen op het gebied van cannabisbeleid; en drugsgebruik onder scholieren. Gelet op het feit dat de drugsproblemen waar Europa mee te kampen heeft in toenemende mate beïnvloed worden door internationale ontwikkelingen, wordt de analyse in de bredere globale context geplaatst.

Dimitris Avramopoulos, Europees commissaris voor Migratie, Binnenlandse Zaken en Burgerschap, stelt: "De gevolgen van het drugsprobleem blijven een enorme uitdaging voor Europese samenlevingen. Meer dan 93 miljoen Europeanen hebben wel eens een illegale drug gebruikt en het aantal sterfgevallen door een overdosis neemt voor het derde achtereenvolgende jaar toe. Ik maak me met name zorgen over het feit dat jongeren worden blootgesteld aan een groot aantal nieuwe en gevaarlijke drugs. Tussen 2009 en 2016 zijn er in Europa al 25 zeer krachtige synthetische opioïden ontdekt. Van deze stoffen zijn slechts zeer kleine hoeveelheden nodig om vele duizenden doseringen te produceren en daardoor vormen ze een steeds grotere bedreiging voor de gezondheid. Het jaarlijkse Europees Drugsrapport biedt de analyse, adviezen en instrumenten die wij nodig hebben om deze dreiging in heel Europa samen aan te pakken, niet enkel om de gezondheid van onze burgers te beschermen, maar ook om een einde te maken aan de enorme drugswinsten die in de zakken van criminele organisaties in Europa en daarbuiten terecht komen."

Sterfgevallen door een overdosis nemen voor het derde achtereenvolgende jaar toe

In het vandaag gepresenteerde rapport wordt gewezen op de zorgwekkende toename van het aantal sterfgevallen door een overdosis, dat voor het derde achtereenvolgende jaar is gestegen. In 2015 hebben er in Europa (EU-28, Turkije en Noorwegen – zie infographic, blz. 77) naar schatting in totaal 8 441 sterfgevallen door een overdosis plaatsgevonden, hetgeen neerkomt op een stijging van 6% ten opzichte van de geschatte 7 950 sterfgevallen in de 30 landen in 2014. In bijna alle leeftijdsgroepen zijn stijgingen gemeld (zie figuur 3.12). Stijgingen van het aantal sterfgevallen door een overdosis in 2015 zijn gemeld in **Duitsland, Litouwen, Nederland, Zweden, het Verenigd Koninkrijk en Turkije**. De 1,3 miljoen problematische opioïdegebruikers in Europa zijn in dit verband het meest kwetsbaar.

Opioïden die worden gebruikt voor substitutiebehandelingen – met name methadon en buprenorfine – worden ook regelmatig in toxicologische verslagen vermeld. Uit de meest recente gegevens blijkt dat er in **Denemarken, Ierland, Frankrijk en Kroatië** meer methadongerelateerde dan heroïnegerelateerde sterfgevallen zijn gemeld, hetgeen wijst op de noodzaak van goede klinische praktijken om te voorkomen dat deze middelen oneigenlijk gebruikt worden.⁽²⁾

Voorbeelden van maatregelen om gevallen van een overdosis in Europa te voorkomen zijn gebruikersruimtes waar onder toezicht drugs kunnen worden gebruikt en het verstrekken van Naloxon (een middel dat de effecten van een overdosis ongedaan maakt) voor thuisgebruik aan opioïdengebruikers, hun vrienden en familieleden.⁽³⁾ Momenteel zijn er in **zes EU-lidstaten** (DK, DE, ES, FR, LU, NL) en **Noorwegen** gebruikersruimtes (in totaal 78 faciliteiten voor de zeven landen).⁽⁴⁾ Momenteel bestaan er in **negen EU-lidstaten** (DK, DE, EE, IE, ES, FR, IT, LT, UK) en **Noorwegen** programma's voor het thuisgebruik van Naloxon.⁽⁵⁾

Nieuwe drugs duiken minder snel op, maar blijven over het algemeen goed verkrijgbaar

Nieuwe psychoactieve stoffen (NPS/'nieuwe drugs') vormen nog steeds een aanzienlijke bedreiging voor de Europese volksgezondheid. Deze stoffen vallen niet onder de internationale drugscontroles en omvatten een groot aantal verschillende synthetische stoffen, waaronder cannabinoïden, cathinonen, opioïden en benzodiazepines.

In 2016 zijn 66 nieuwe psychoactieve stoffen voor het eerst ontdekt via het **EU-Early Warning System (EWS)** – gemiddeld meer dan één stof per week (zie figuur 1.10). Hoewel dit cijfer wijst op een afname van het tempo waarin nieuwe stoffen op de markt worden geïntroduceerd – in 2015 zijn 98 stoffen ontdekt – blijft het totale aantal verkrijgbare stoffen onveranderd hoog. Eind 2016 volgde het **EMCDDA** meer dan 620 nieuwe psychoactieve stoffen (vergeleken met ongeveer 350 stoffen in 2013).

De afname van het tempo waarin nieuwe stoffen in Europa worden ontdekt, kan worden toegeschreven aan een aantal factoren. Een nieuwe wetgeving in sommige lidstaten (bijv. algemene verboden, op generieke en analoge stoffen gebaseerde wetgeving) heeft geleid tot een restrictievere juridische omgeving, waarin producenten wellicht minder aangemoedigd worden om 'kat-en-muis' met de overheid te spelen, waarbij wettelijke controles door middel van innovatie worden ontweken. Acties van wetshandhavers en controlemaatregelen gericht tegen laboratoria van nieuwe psychoactieve stoffen in **China** kunnen ook een rol hebben gespeeld bij de afname van het tempo.

Alexis Goosdeel, directeur van het EMCDDA, zegt: "Onze meest recente bevindingen lijken erop te wijzen dat maatregelen ten aanzien van nieuwe psychoactieve stoffen, zoals nieuwe wetgevingen en maatregelen gericht op reguliere winkels die deze producten verkopen in winkelstraten, invloed hebben gehad op het verschijnen van nieuwe psychoactieve stoffen op de markt. Ondanks de positieve signalen dat productinnovatie zich in een langzamer tempo voltrekt, zijn deze stoffen echter nog steeds makkelijk verkrijgbaar. Wij zien dat de verkoop van deze drugs steeds clandestieper wordt, waarbij de transacties zich naar het internet of de illegale drugsmarkt verplaatsen. Bovendien hebben we waargenomen dat er recentelijk enkele zeer krachtige middelen op de markt zijn verschenen, die in verband zijn gebracht met sterfgevallen en ernstige intoxicaties."

In 2015 werden bijna 80 000 inbeslagnames van nieuwe psychoactieve stoffen gemeld via het **EWS** (zie figuur 1.11). Synthetische cannabinoïden en synthetische cathinonen waren samen goed voor meer dan 60% van alle inbeslagnames van nieuwe stoffen in 2015 (meer dan 47 000). In juli 2016 werd MDMB-CHMICA als eerste synthetische cannabinoïde door het **EMCDDA** aan een risicobeoordeling onderworpen nadat er schadelijke effecten (waaronder ongeveer 30 sterfgevallen) in verband met het gebruik van deze stof aan het **EWS** waren gemeld. Dit heeft ertoe geleid dat in februari 2017 de beslissing is genomen om deze stof in heel Europa aan wetgeving te onderwerpen.⁽⁶⁾

Het vandaag gepresenteerde rapport gaat vergezeld van een nieuwe analyse van **Risicovol drugsgebruik en nieuwe psychoactieve stoffen**, die zich specifiek richt op het problematische gebruik van nieuwe psychoactieve stoffen door bepaalde bevolkingsgroepen, waaronder gebruikers die opioïden en amfetamines injecteren, gedetineerden, daklozen en mannen die seks hebben met mannen. Dit rapport onderzoekt met name het gebruik van synthetische cathinonen, synthetische cannabinoïden en nieuwe synthetische opioïden, en gaat daarnaast in op de schadelijke gevolgen van deze stoffen en de maatregelen die in verband met deze stoffen zijn genomen.⁽⁷⁾

Nieuwe synthetische opioïden — zeer krachtig en een toenemende bedreiging voor de volksgezondheid

Zowel in **Europa** als in **Noord-Amerika** vormen synthetische opioïden, die de effecten van heroïne en morfine nabootsen, een toenemende bedreiging voor de volksgezondheid. Hoewel synthetische opioïden slechts een beperkt marktaandeel hebben, wordt er steeds vaker melding gemaakt van hun verschijnen op de markt en van de schadelijke gevolgen van deze stoffen, waaronder niet-fatale gevallen van intoxicatie en sterfgevallen. Tussen 2009 en 2016 zijn er in Europa 25 nieuwe synthetische opioïden ontdekt (in 18 gevallen ging het om vormen van fentanyl).

Omdat slechts zeer geringe hoeveelheden nodig zijn om vele duizenden doseringen te produceren, kunnen nieuwe synthetische opioïden eenvoudig verborgen en vervoerd worden, waardoor deze stoffen een aanzienlijke uitdaging voor de opsporingsinstanties vormen en potentieel aantrekkelijke handelswaar voor de georganiseerde misdaad vormen. Deze stoffen worden in verschillende vormen aangetroffen, voornamelijk als poeders, tabletten, capsules, en sommige zijn ook verkrijgbaar als vloeistof of neusspray.

Er wordt vooral toezicht gehouden op vormen van fentanyl. Deze stoffen zijn zeer krachtig — in sommige gevallen vele malen krachtiger dan heroïne — en waren goed voor 60% van de 600 inbeslagnames van nieuwe synthetische opioïden die in 2015 gemeld zijn. Alleen al in 2016 zijn acht nieuwe vormen van fentanyl voor het eerst gemeld via het **EWS**. Deze stoffen kunnen ernstige intoxicatie veroorzaken, niet alleen bij gebruikers, maar ook bij personen die per ongeluk met deze drugs in aanraking komen (bv. door contact met de huid, inhalatie), zoals postbeambten, douanemedewerkers en hulpverleners.

Begin 2017 heeft het **EMCDDA** risicobeoordelingen uitgevoerd naar twee vormen van fentanyl (acrylfentanyl en furanylfentanyl), nadat meer dan 50 sterfgevallen in verband met het gebruik van deze stoffen waren gemeld.⁽⁸⁾ Momenteel wordt besloten of deze stoffen op Europees niveau onder wetgeving moeten worden geplaatst.⁽⁹⁾ In 2016 heeft het EMCDDA in verband met deze en andere nieuwe vormen van fentanyl vijf gezondheidswaarschuwingen afgegeven aan zijn Europees netwerk.

Tekenen van een toenemende beschikbaarheid van cocaïne

De meest gebruikte illegale stimulerende middelen in Europa zijn cocaïne, MDMA (in tabletvorm soms ook wel 'ecstasy' genoemd) en amfetamines (amfetamine en methamfetamine). Het cocaïnegebruik ligt hoger in West- en Zuid-Europese landen – hetgeen aansluit bij het beeld van de havens van binnenkomst en de smokkelroutes – terwijl in Noord- en Oost-Europa het gebruik van amfetamines hoger ligt. Door de komst van nieuwe middelen (bijv. fenethylamines en cathinonen) is de markt van stimulerende middelen de laatste jaren steeds complexer geworden.

Gegevens uit de analyse van afvalwater en informatie over inbeslagnames, prijs en zuiverheid lijken erop te wijzen dat de beschikbaarheid van cocaïne in delen van Europa mogelijk weer toeneemt (zie figuur 2.4). Tussen 2014 en 2015 is zowel het aantal inbeslagnames als de in beslag genomen hoeveelheid toegenomen (zie figuur 1.6). In 2015 zijn er in de EU circa 87 000 inbeslagnames van cocaïne gemeld (76 000 in 2014), die samen goed waren voor een in beslag genomen hoeveelheid van 69,4 ton (51,5 ton in 2014) (zie infographic, blz. 26). Op stedelijk niveau wees een onderzoek van het stedelijk afvalwater naar cocaïneresidu op een stabiele of stijgende trend op de langere termijn in de meeste van de 13 steden die beschikken over gegevens tussen 2011 en 2016. Van de 33 steden die beschikken over gegevens voor 2015 en 2016 meldden 22 steden een toename van cocaïneresidu, 4 een daling en 7 een stabiele situatie.⁽¹⁰⁾

Ongeveer 17,5 miljoen Europese volwassenen (15–64 jaar) hebben ooit wel eens cocaïne gebruikt. Onder deze groep bevinden zich ongeveer 2,3 miljoen jongvolwassenen (15–34 jaar) die de drug in het afgelopen jaar hebben gebruikt. Uit nationale enquêtes blijkt dat het cocaïnegebruik sinds 2014 voornamelijk stabiel is gebleven.

Mondiale ontwikkelingen op het gebied van cannabisbeleid: gevolgen voor Europa?

Recente veranderingen in wetgeving voor cannabis in delen van **Noord- en Zuid-Amerika** hebben de interesse gewekt van beleidsmakers en het publiek in **Europa**.⁽¹¹⁾ "Er dienen eerst gedegen evaluaties te worden gemaakt voordat de relatieve kosten en baten van de verschillende benaderingen op het gebied van het cannabisbeleid kunnen worden ingeschat", aldus het rapport. In de **28 lidstaten van de EU** bestaat een groot aantal verschillende benaderingen met betrekking tot de regulering en het gebruik van cannabis, variërend van restrictieve modellen tot het tolereren van bepaalde vormen van persoonlijk gebruik.⁽¹²⁾ Tot op heden heeft geen enkele nationale regering in Europa (EU-28, Turkije en Noorwegen) echter steun uitgesproken voor het legaliseren van cannabis voor recreatief gebruik.

Ongeacht de bredere gevolgen voor het drugsbeleid vormt de aanwezigheid van een commercieel gereguleerde cannabismarkt in sommige landen buiten Europa een impuls voor innovatie en productontwikkeling (bijv. verdampers, vloeistoffen voor elektronische sigaretten, eetbare producten), die in de loop der tijd van invloed kan zijn op gebruikspatronen in Europa. In dit verband wijst het rapport op de noodzaak van monitoring en de noodzaak om de gevolgen van toekomstige veranderingen voor de volksgezondheid te evalueren.

Circa 87,7 miljoen Europese volwassenen (15–64 jaar) hebben ooit wel eens cannabis gebruikt. Onder deze groep bevinden zich naar schatting ongeveer 17,1 miljoen jongvolwassen Europeanen (15–34 jaar) die in het afgelopen jaar cannabis hebben gebruikt. Ongeveer 1% van de Europese volwassenen gebruikt dagelijks of bijna dagelijks cannabis (dat wil zeggen dat ze de drug in de afgelopen maand op 20 of meer dagen hebben gebruikt). Uit de meest recente enquête blijkt dat er tussen landen verschillen blijven bestaan wat betreft het gebruik van cannabis in het afgelopen jaar (zie figuur 2.2). Cannabis blijft in verband staan met gezondheidsproblemen en is momenteel verantwoordelijk voor het grootste percentage gebruikers (45%) dat zich voor het eerst voor hulpverlening meldt in Europa (EU-28, Turkije en Noorwegen). Het totale aantal personen dat zich voor het eerst aanmeldde voor de behandeling van cannabisproblemen steeg van 43 000 in 2006 naar 76 000 in 2015.

EU en VS: drugsgebruik onder scholieren vergeleken

Het monitoren van drugsgebruik onder scholieren geeft een belangrijk inzicht in het huidige risicogedrag onder de jeugd en in mogelijke trends voor de toekomst. In het rapport van dit jaar zijn de langetermijnpatronen van het drugsgebruik onder **Europese** en **Amerikaanse** scholieren (15–16 jaar) met elkaar vergeleken op basis van twee grote schoolenquêtes die in 2016 zijn gepubliceerd.⁽¹³⁾ Uit deze enquêtes is gebleken dat scholieren in **Europa** en de **Verenigde Staten** steeds minder roken en drinken. De trends op het gebied van cannabisgebruik lijken daarentegen stabiel te blijven.

Onder de geënquêteerde **Europese** scholieren (21 EU-lidstaten en Noorwegen) bedroeg het gebruik van cannabis in de afgelopen maand ongeveer de helft (8%) van het gemelde percentage in de **Verenigde Staten** (15%) (zie grafiek, blz. 13). In **Europa** was het gebruik van tabaksproducten door scholieren in de afgelopen maand bijna vier keer hoger (23%) dan in de **Verenigde Staten**, waar een laag percentage van 6% gemeld werd. Onder de scholieren in de **Verenigde Staten** bedroeg het gebruik van tabaksproducten ongeveer de helft van het cannabisgebruik. Het percentage **Europese** scholieren dat aangaf in de afgelopen maand alcohol te hebben gedronken was meer dan twee keer zo hoog (49%) dan het percentage dat door hun **Amerikaanse** leeftijdsgenoten werd gemeld (22%).

"Er moet een nadere analyse gemaakt worden van de overeenkomsten en verschillen in het gebruik van middelen door scholieren om vast te kunnen stellen welke relatieve invloed sociale, contextuele en regelgevende factoren hebben op de keuzes van jongeren", aldus het rapport. "Als we bijvoorbeeld de oorzaak van de waargenomen afname van het roken van sigaretten in zowel de Verenigde Staten als Europa achterhalen, kunnen we deze kennis gebruiken om het gebruik van andere middelen, zoals cannabis, aan te pakken", voegt het rapport hieraan toe.

Focus op nationale drugssituaties

Het rapport van vandaag wordt voor het eerst aangevuld met 30 **nationale drugsrapporten** (*Country Drug Reports*), met overzichten van de drugssituatie per land (EU-28, Turkije en Noorwegen). Deze rapporten, voorzien van een groot aantal grafieken, zijn door het **EMCDDA** in samenwerking met de nationale focal points van het Reitox-netwerk opgesteld. In deze rapporten worden de volgende thema's behandeld: drugsgebruik en problemen inzake de volksgezondheid, drugsaanbod, en het drugsbeleid en maatregelen.⁽¹⁴⁾ Belangrijke onderdelen van deze rapporten zijn onder andere een tabel 'In vogelvlucht', waarin de nationale drugsproblematiek in cijfers wordt samengevat, en een 'EU-dashboard', waarin de gegevens van het land in de Europese context worden geplaatst.

De voorzitter van de raad van bestuur van het EMCDDA, Laura d'Arrigo, concludeert:

"Het drugsfenomeen blijft zich ontwikkelen en daarom kan de Europese aanpak van het drugsprobleem niet achterblijven. Om dit voor elkaar te krijgen moeten we eerst goed begrijpen met welke uitdagingen wij te maken hebben: het EMCDDA streeft ernaar om de best mogelijke gegevens over de drugssituatie in Europa te verstrekken. Aan de hand van de gepresenteerde gegevens in het *Europees Drugsrapport* van dit jaar worden nationale situaties vergeleken en wordt duidelijk gewezen op nieuwe bedreigingen, zodat beleidsmakers doeltreffender kunnen handelen. De analyses van het EMCDDA zijn van cruciaal belang om ervoor te zorgen dat het nieuwe EU-drugsactieplan voor de volgende vier jaar relevant blijft. Door tijdens de beleidsvorming op het gebied van drugs een op feiten gestoelde (evidence-based) cultuur te stimuleren, wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan een gezonder en veiliger Europa."

Noten

⁽¹⁾ Het *Europees Drugsrapport 2017* (met inbegrip van het Statistisch Bulletin) is beschikbaar op www.emcdda.europa.eu/edr2017

De gegevens die in dit rapport worden gepresenteerd, hebben betrekking op 2015 of het laatste jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn. Zie de tabel 'In vogelvlucht' voor een overzicht van het geschatte drugsgebruik. De figuren die in dit persbericht worden genoemd, worden weergegeven in het rapport zelf. Aanvullende cijfers en tabellen zijn eventueel terug te vinden in het statistisch bulletin (www.emcdda.europa.eu/data/stats2017).

⁽²⁾ www.emcdda.europa.eu/topics/pods/preventing-diversion-of-opioid-substitution-treatment

⁽³⁾ www.emcdda.europa.eu/topics/pods/preventing-overdose-deaths

⁽⁴⁾ www.emcdda.europa.eu/topics/pods/drug-consumption-rooms

⁽⁵⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/insights/take-home-naloxone

⁽⁶⁾ www.emcdda.europa.eu/news/2017/3/council-decision-control-mdmb-chmica — www.emcdda.europa.eu/topics/pods/synthetic-cannabinoids

⁽⁷⁾ Beschikbaar op www.emcdda.europa.eu/publications/rapid-communications/high-risk-drug-use-and-nps

⁽⁸⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/joint-reports/acryloylfentanyl — www.emcdda.europa.eu/activities/action-on-new-drugs

⁽⁹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEX-17-896_en.htm

⁽¹⁰⁾ www.emcdda.europa.eu/topics/pods/waste-water-analysis — www.emcdda.europa.eu/news/2016/12/latest-data-reveal-drug-taking-habits-in-over-50-european-cities

⁽¹¹⁾ www.emcdda.europa.eu/topics/cannabis-policy

⁽¹²⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/adhoc/cannabis-legislation-europe — www.emcdda.europa.eu/topics/pods/legal-supply-of-cannabis

⁽¹³⁾ www.espad.org/report/home — www.monitoringthefuture.org

⁽¹⁴⁾ Beschikbaar op www.emcdda.europa.eu/countries